

Starten met de terrariumhobby

In vorige Haaien-Echo's (nr 388 - jan 2013) verscheen onder de titel "Starten met de terrariumhobby" een beknopte inleiding voor de beginnende terrariumliefhebber.

Met deze bijdrage zullen we nader ingaan op de inrichting, de technische apparatuur en de verzorging van een terrarium en zijn bewoners.

In de gespecialiseerde vakhandel wordt tegenwoordig een ruim assortiment terrariums aangeboden, die gewoonlijk uit met siliconenlijm aan elkaar verbonden glaspanelen bestaan. Aan de voorzijde kunnen de panelen gewoonlijk worden opengeschoven. Kleine terrariums voor ongewervelde dieren zijn daarnaast vaak voorzien van een valdeur aan de voorzijde in plaats van schuifpanelen.

Het zelf maken van een terrarium loont tegenwoordig slechts dan de moeite, wanneer bijvoorbeeld de glazen panelen voordelig verkrijgbaar zijn of wanneer het benodigde formaat niet te koop is. Hout is eigenlijk alleen echt geschikt als bouw materiaal voor droge terrariums. Kunststofplaten zijn meestal net zo duur als glas, maar hebben als nadeel dat ze gauw troebel worden of gevoelig zijn voor krassen, zodat glas nog altijd als het ideale materiaal voor de terrariumbouw moet worden beschouwd.

Grootte en de vorm van het terrarium.

Grootte, vorm en technische inrichting van het terrarium zijn afhankelijk van de natuurlijk gewoonten, de lichaamsgrootte en de bewegingsdrang van zijn bewoners. Afgezien daarvan geldt in het algemeen: "hoe groter, hoe beter". De technische voorzieningen moeten in ieder geval zorgvuldig op de inhoud van de bak afgestemd zijn om sterfte onder de bewoners als gevolg van oververhitting te voorkomen wanneer de regeltoestellen eens uitvallen. Het verdient aanbeveling om de leefruimte met behulp van

decoratieve objecten zodanig te structureren dat de dieren weliswaar de mogelijkheid hebben om zich te verstoppen, maar dat het geheel toch overzichtelijk blijft en goed schoongemaakt kan worden. Bij op de bodem levende dieren staat het bodemoppervlak op de voorgrond, bij boombewoners de hoogte van het terrarium. Gezien de ver uiteenlopende eisen van de dieren en de als gevolg daarvan nodige aanpassingen, heeft het echter weinig zin om een strenge indeling in een klein aantal genormaliseerde terrariumtypes te maken, te meer omdat de overgang van het ene terrariumtype naar het andere in veel gevallen ook nog eens geleidelijk is.

De plaats van opstelling van het terrarium.

Op enkele uitzonderingen na is iedere plek binnenshuis geschikt voor het plaatsen van een terrarium. Zorg er echter wel voor dat de dieren goed vanuit een gemakkelijke stoel te zien zijn. Bovendien moet u rekening houden met de regelmatige onderhoudsbeurten: die moeten gemakkelijk verricht kunnen worden zonder u in allerlei vreemde bochten te wringen.

Om oververhitting te voorkomen mag het terrarium verder niet direct in de zon staan, bijvoorbeeld voor een raam. Zolderwoningen, die in de zomer erg warm worden en 's nachts nauwelijks afkoelen, zijn niet geschikt voor het houden van hittegevoelige diersoorten. Bij uitzonderlijk grote terrariums kan tenslotte het gewicht een rol spelen bij de keuze van de meest geschikte locatie.

Het klimaat in het terrarium

Of de bewoners van een terrarium zich prettig voelen, hangt in de eerste plaats af van het klimaat in het terrarium. Alleen als u erin slaagt het leefmilieu in de natuurlijke omgeving van de dieren door de juiste keuzen van de technische voorzieningen zo goed mogelijk na te bootsen, zullen

de dieren hun kenmerkend gedragspatroon vertonen en gezond blijven. De belangrijkste factoren, die het klimaat in het terrarium bepalen, zijn de temperatuur (van de lucht en de bodem, met daarnaast enkele plaatsen hogere temperatuur), het licht (verlichtingsduur, lichtintensiteit en -kwaliteit), het vochtgehalte van de lucht en de be- en ontluchting. Net als in de natuur beïnvloeden in het terrarium de afzonderlijke factoren zich ook onderling en treden er in de loop van een etmaal schommelingen op. Hoe langer de verlichting en de verwarming aan staan, hoe meer het vochtgehalte van de lucht afneemt. Met deze wetmatigheden moet rekening gehouden worden bij de keuze van het terrarium. In een kleine bak is het klimaat aan sterkere schommelingen onderhevig dan in een grote en dient met behulp van complexe regeltechniek, respectievelijk door permanent regelend ingrijpen, zo goed mogelijk te worden bijgesteld. In grote bakken vinden veranderingen van de klimaatfactoren aanzienlijk langzamer plaats en deze hebben daarnaast het voordeel dat ze gemakkelijker in aparte zones met een verschillend microklimaat ingedeeld kunnen worden (bv. zones met de eigen temperatuur en vochtgehalte van de lucht), zodat ieder dier een plekje kan vinden met de klimaatfactoren waarin hij zich het prettigst voelt.

Soorten terraria.

Als voorbeelden van de vele soorten terraria die er zijn willen we er hier twee met zeer verschillend klimaat toelichten: het woestijnterrarium en het regenwoudterrarium. Als interessante variant van het klimaattype regenwoud komt daarnaast nog het paludarium oftewel moerasterrarium ter sprake. Vanzelfsprekend bestaan er oneindig veel tussenvormen van deze klimaten. De geïnteresseerde lezer verwijzen wij naar de beschikbare informatie op dit gebied.

Het woestijnterrarium

Van het leefmilieu "de woestijn" is ons in de eerste plaats bekend dat het er heet is. Maar bij nader inzien moet men vaststellen dat de leefomstandigheden van reptielen in de woestijn vooral worden gekenmerkt door de min of meer grote temperatuurverschillen, waaraan de dieren zijn blootgesteld, afhankelijk van de plek waar ze zich bevinden. 's Nachts neemt de temperatuur daarnaast nog eens sterk af. Om de vereiste temperatuur voor de stofwisselingsprocessen en het typerende gedrag (balts, vechten om territorium enz.) te bereiken en op peil te houden, verplaatsen woestijnbewoners zich bewust binnen hun leefruimte heen en weer van een warme, door de zon bestraalde plek naar een koeler plekje in de schaduw.

Wat met ook niet mag vergeten, is dat woestijnbewoners zo nu en dan een plek zoeken waar de temperatuur maar liefst 50-60°C bedraagt, maar dat ze daar nooit de hele dag vertoeven. De verblijfsduur onder de verwarmingsbron wordt onder natuurlijke omstandigheden beïnvloed door de temperatuur van de lucht en de beweging van de wind. In het voorjaar als het koeler is en het vaak erg waait moeten de dieren veelal gedurende lange tijd in de zon liggen om op de juiste temperatuur te komen. In tegenstelling daarmee vermijden ze midden in de zomer als de temperatuur 38°C bedraagt en het windstil is de felle zon om te voorkomen dat hun lichaamstemperatuur tot boven

de optimale temperatuur stijgt. Voor wat de verwarming van het terrarium betreft, is het daarom belangrijk om de onregelmatige warmteverdeling in de bak na te bootsen. De dieren moeten zodra ze op temperatuur zijn gekomen altijd de mogelijkheid hebben om naar een koel plekje te verhuizen. Het is dus de taak van de terrariumhouder om door juiste keuze van de technische hulpmiddelen en het gebruik daarvan voor te zorgen, dat er klimaatverschillen ontstaan en geen gelijkmatig saunaklimaat. Daarbij zijn met name temperatuurverschillen belangrijk. Geen enkel reptiel overleeft een basistemperatuur van 48°C.

Een woestijnterrarium zou er als volgt uit kunnen zien: elke soort zand is geschikt als bodemgrond. Afhankelijk van de natuurlijke behoeften van de dieren kunt u het terrarium door middel van rotsen met of zonder hol in

voorbeeld: woestijnterrarium

de gewenste structuur verlenen. Voor de veiligheid van de dieren verdient het aanbeveling om de rotsen vast te plakken, bij voorkeur met siliconenlijm voor aquariums. In grote terrariums kan het gewicht van de rotsen problemen veroorzaken. In dit geval zijn imitatierotsen van kunststof de oplossing. Deze zijn in de speciaalzaak verkrijgbaar. Droge stukken hout zijn eveneens zeer geschikt om een woestijnterrarium aantrekkelijk te maken. Een paar planten uit hete streken, bv. vetplanten, ronden het geheel perfect af. Cactussen zijn alleen geschikt als decoratieve objecten als ze van kunststof zijn, omdat de dieren zich aan de echte planten kunnen verwonden. Als het terrarium als woonruimte dient voor grote en/of actieve dieren, hebben levende planten weinig kans op overleven. Er zijn echter vele imitaties in de handel verkrijgbaar, die nauwelijks van echt te onderscheiden zijn.

Een terrarium voor zonminnende landschildpadden kan in principe op dezelfde manier worden ingericht als een woestijnterrarium, alleen is zand niet geschikt als bodemgrond. In dit geval is een substraat van schorssnippers een ideale bodembedekking.

Het regenwoudterrarium.

Bij het begrip regenwoudterrarium denkt met onwillekeurig aan een jungle achter glas en verbindt dit automatisch met warme, vochtige lucht en een min of meer constante, "tropische" temperatuur. In dit geval wijkt de voorstelling minder af van de realiteit dan in het geval van het woestijnterrarium. Inderdaad behoort een relatief constante temperatuur van om en nabij de 25 tot 30°C, nauwelijks afkoeling gedurende de nacht en een relatief

hoog vochtgehalte van de lucht tot de typische kenmerken van het regenwoudklimaat. Het vereiste niveau van het vochtgehalte en de temperatuur kunnen per diersoort verschillen. Ook wat dit onderwerp betreft, is het inwinnen van de nodige informatie wezenlijk voor een goede verzorging van het terrarium en zijn bewoners.

Als bodembedekking in een regenwoudterrarium zijn met name bodemgrond en schorssnippers zeer geschikt. Bij het inrichten van een regenwoudterrarium spelen vooral planten een belangrijke rol.

Een groot assortiment geschikte planten zijn in de vakhandel en in het gespecialiseerde tuincentrum verkrijgbaar. In

voorbeeld: Regenwoudterrarium

principe zijn alle planten die we ook op de vensterbank in de woonkamer graag zien voor de groenvoorziening van een regenwoudterrarium geschikt. Natuurlijk moet de grootte van de planten met de beschikbare ruimte in het terrarium harmoniëren. Als u van plan bent om dieren met van hechtschijven en haakcellen voorziene voeten aan te schaffen, bv. Gekko's, dan kunt u het beste planten met grote, gladde bladeren kiezen, omdat de dieren anders bijna uitsluitend op de wandpanelen van het terrarium zitten. Als structuurgevoelige objecten in het regenwoudterrarium kunt u kiezen uit allerlei vochtresistente takken of stukken schors van kurkeik. De wortels die voor toepassing in aquariums worden aangeboden, zijn eveneens zeer geschikt, omdat ze geen verandering ondergaan als gevolg van water. In de handel is daarnaast een ruim assortiment aan takken en lianachtige objecten van kunststof of andere onverteerbare materialen verkrijgbaar. Met bromelia's gedecoreerde takken zijn een attractief gezicht in ieder regenwoudterrarium. De zijpanelen en het

achterpaneel van het terrarium kunt u natuurlijk ook in het landschap integreren.

Daarbij is het om het even of dat nu gebeurt door het opplakken van platte stenen, met plantelementen van kokosvezels, of met eigen creaties van bewerkt Styropor, die u na voltooiing van een stabiele laag voorziet. Wat het regenwoudterrarium betreft, kunt u uw fantasieën geheel de vrije loop laten. U hoeft alleen maar te bedenken waar de dieren behoefte aan hebben en of uw ontwerp gemakkelijk is schoon te houden.

Water dat in beweging is, bv. Een waterval in verbinding met een meer of minder groot reservoir is eveneens interessant en decoratief. Veel dieren, bijvoorbeeld kameleons, drinken bij voorkeur water dat in beweging is. Bij het installeren van waterbakken en watervallen moet u er natuurlijk wel aan denken dat de dieren uit het water kunnen klimmen als ze – zij het opzettelijk of onopzettelijk – in het water terecht komen.

Rest ons als laatste decoratieobject nog het noemen van plastic planten. Die zijn zeer geschikt voor terrariums met relatief zware dieren, bijvoorbeeld boomythons en dergelijke, die levende planten na verloop van tijd plat drukken. Op dit gebied is in de vakhandel een ruim assortiment aan kunstplanten verkrijgbaar.

Het moerasterrarium of paludarium.

Het moerasterrarium of paludarium (afgeleid van het Latijnse "palus"=moeras) bestaat in wezen uit een regenwoudterrarium in combinatie met een aquarium. In grote moerasterrariums zijn adembenemende tropische landschappen realiseerbaar met een waterval, beek of een meer. Voor het watergedeelte gelden dezelfde verzorgingsregels, eisen aan de inrichting en technische apparatuur als voor gewone aquaria. Dit houdt in dat het water schoon gehouden moet worden met een goede filterpomp en verwarmd met een verwarmingselement dat geschikt is voor gebruik onder water. Verder dient een deel van het water regelmatig ververs te worden. Moerasterrariums met een bijzonder grote waterpartij of met alleen maar een eilandje dat als landgedeelte fungeert, zijn bij uitstek geschikt voor het houden van waterschildpadden. Veel waterschildpadden kunt u in de zomer in de vijver houden. Zorg er echter voor dat de vijver over een solide omheining beschikt, want waterschildpadden zijn ware ontsnappingskunstenaars.

